

Een overdenking over de enige troost, beide in het leven en sterven

Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?

Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft, en alzo bewaart, dat zonder de wil mijns hemelsen Vaders, geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heilige Geest van het eeuwige leven verzekert; en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.

Heidelbergse Catechismus, Zondag 1, vraag 1

Al hadden de opstellers van de Heidelbergse Catechismus nooit meer opgesteld dan deze eerste vraag met dit eerste antwoord, dan nog hadden ze het hele heilgeheim, dood en leven, vloek en zegen, en de verborgenheid van de Waarheid die in Christus is, volkomen op de allerheerlijkste wijze weergegeven.

Hier staat: Wat is uw enige troost? Niet dé enige troost. Want er zouden boeken geschreven kunnen worden over dé enige troost, op zichzelf ware, wezenlijke boeken, en toch zou men dan nog geheel een vreemdeling kunnen zijn van deze zaken.

Wat is *uw* enige troost? De Catechismus komt onmiddellijk persoonlijk vragen: Wat is van u, van u die daar zit, en die dit leest, door de eeuwen heen, wat is *uw* enige troost?

Niet uw vertroosting, want we kunnen duizenden vertroostinggen hebben en zonder de enige troost zijn. We kunnen vertroostinggen hebben door de gemene werkingen des Geestes; optrekkingen en verlichtingen, bedieningen en vertroostinggen, terwijl we nochtans de enige troost in leven en sterven missen. En die enige troost kan nooit anders wezen dan de vereniging met een geschonken Borg uit het recht vandaan. Waar een

radeloze en gans verloren ziel, die door recht verdoemd moet worden, door recht verzoend wordt.

En als de Heere doorgaat met een uitverkoren ziel, dan zal die weten uit welk een grote nood en dood hij verlost is. Al zal hij duizend dingen ondervonden en meegemaakt hebben – die inderdaad niet gemist zullen en kunnen worden – dan weet hij, dat boven en onder en nevens dit alles geschreven staat: „Goed doet geen nut ten dage der verbolgenheid, maar de gerechtigheid redt van de dood.” En dit is niet anders dan de gerechtigheid, die in Christus is. Die gerechtigheid moet men deelachtig geworden zijn, door de toepassing van Gods lieve Geest in een dodelijk tijds- en zielsgewricht. Gered: Hij heeft mijn tranen willen drogen; ik ben eens Anderen geworden.

Eens Anderen. Niet veranderd, want we kunnen zo veranderd worden, dat we wel met Saul onder de profeten zijn, en zelf profeteren – want Saul *is* onder de profeten! Dan zeggen de mensen: „We hebben die man dingen van God horen verklaren, die alleen profeten en godzaligen kunnen verklaren. Is Saul, die eenvoudige landbouwer Saul, ook onder de profeten?” Saul werd veranderd, hij kreeg een ander hart, maar hij was niet eens Anderen.

Satan vindt het zeer wel als een mens veranderd wordt, zodanig dat hij van goddeloos en onverschillig, een omgekeerd en toegekeerd mens wordt en dit zelfs aan de waarheid. Dat vindt satan best, dat zal hij niet tegenwerken, noch verhinderen. Maar dit ene, dat is de dood voor satan, de verschrikking, als een mens één keer en voor eeuwig eens Anderen wordt. Want al wordt u honderd en duizend keer veranderd, dan blijft u nochtans het eigendom van satan. Maar wie één keer door recht wordt afgesneden, door dat lieve recht, om dat te kussen en te omhelzen, en die zegt: „Liever een verdoemend recht, als dat maar verheerlijkt wordt. Dan is het goed, Heere; doe mij maar eeuwig weg, als dat recht maar verheerlijkt worde.” En als dat dan inderdaad beleefd wordt, in al zijn diepte, waar de zondaar stamelt: „Lief recht, zoet aanbiddeijk, heilig recht. Doe mij maar eeuwig weg, Heere.” Ach, dan wordt verloren gaan door God niet toegestaan. Anders wel, maar dan niet.

Als dat waar is, dan komt er uit dat lieve recht een openbaring en later een wegschenking van de Persoon des Middelaars, in Wie dat recht *volkomen* verheerlijkt wordt. Hij, Die het verdoemend recht Gods gedragen, voldragen, doordragen en weggedragen heeft, Die op grond van het volbrachte, verheerlijkte verdoemend recht een verzoenend recht te weeg heeft gebracht om Zijn Kerk, die het verdoemend recht gekust heeft, het verzoenend recht te schenken uit vrije ontferming en genade, en om hen met God te verzoenen.

Toen ik studeerde aan de Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerken, woonde ik ook in Apeldoorn. In Apeldoorn was niet veel „volk”. Er waren wel veel „bekeerde” mensen, maar er was niet veel volk. Daar woonde ook Mina Montijn. Zo was haar meisjesnaam. Ze werd ook wel Mina van Gouda genoemd en door haar huwelijk was ze mevrouw Zoutendijk. Zij was eenmaal, het zal nu wel zo’n 80 jaar geleden zijn, gegrepen op de ijsbaan van Oudewater onder het schaatsen met deze woorden: „Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.”

We zullen niet veel over haar schrijven; ze heeft het oude volk nog gekend: Koos Vrolijk, Teunis van Drimmelen, Piet de Bie, Hannes van Vuren.

Ze kon daar als jong meisje van drieëntwintig jaar verklaren hoe ze op grond van de verheerlijkte deugden Gods in Christus verzoend was en vrijgesproken van schuld en straf. Dat vertelde ze toen op het gezelschap aan die oude, vergrijsde, geoefende christenen.

Toen ze zo ongeveer zestig jaar oud was, woonde ze in Apeldoorn. Wij waren toen vierendertig en zij was onze zielsvriendin, en eenmaal – we hopen dat we ons niet bedriegen en vergissen. Och Heere, bewaar ons voor ziels- en zelfbedrog – toen onze arme ziel gered was in hope, op rechtsgronden in de overgang in een geschonken Borg uit de deugden van Gods gerechtigheid vandaan; op die zaterdagsmorgen in februari om half elf, gegroet met een kus van het recht, kwam ze daar wat later op af. Die kregen bericht van Boven; die hebben geen

aardse communicatiemiddelen nodig, die hebben communicatiemiddelen met de Hemel.

Zij kwam daar op af en ze zei voor de eerste maal: „Broeder”. „Broeder”, zei ze, en daarvoor was het altijd mijnheer Van Voorthuysen, en ik zei mevrouw Zoutendijk. Nu zei ze voor de eerste maal: „Broeder”. Tussen haakjes, ik houd niet erg van dat gebroeder van tegenwoordig. Broeder hier en broeder daar, maar daar was het in Christus.

Toen zei ze: „Nu hebt u de tweede Adam leren kennen; ik hoop dat u veel bediend mag worden uit de ellende en de kennis van de eerste Adam. Tot vernedering en tot uitdrijving, opdat de tweede Adam dierbaarder worde tot Wijsheid van God, rechtvaardigmaking en heiligmaking, en tot volkomen verlossing.” Ze greep mijn hand en zei: „De maagden hebben Hem lief, niet in de eerste plaats omdat Hij hun ziel gered heeft en hun zonde gedragen heeft, maar de maagden hebben Hem lief, dat is Christus, omdat Hij de deugden van Gods gerechtigheid verheerlijkt heeft en die deugden opgeluisterd heeft. Al zou Hij ons verdoemen en nooit verzoenen, dan blijft Hij nog heerlijk, omdat Hij de deugden van Gods gerechtigheid verheerlijkt heeft. Daarom hebben de maagden Hem in de eerste plaats lief. En in de tweede plaats hebben ze Hem lief, omdat Hij hun zonden gedragen heeft op het hout en hen voor eeuwig op grond van Zijn dierbaar bloed met God heeft verzoend.”

Ziet mijn vrienden, ik dacht dat dat iets was van de enige troost beide in het leven en in het sterven. En dat we daar niet meer zijn op het terrein van de gemene genade, hetwelk zowel uitverkorenen als verworpenen kunnen hebben, waardoor we zeer veranderd en verlicht kunnen worden, maar waardoor we nooit verenigd worden met Christus.

Nu zou ik eens willen vragen: Wat is úw enige troost beide in leven en sterven? Ik heb nooit enige troost ondervonden, behalve in en na de overgang in Hem. Al kan ik niet ontkennen dat ik enige voorafgaande blijdschappen en vertroosting heb ondervonden. Die laat ik echter liggen op het ogenblik, want hier begint de Catechismus met de enige troost, beide in leven en sterven.

U kunt benauwd sterven en ruim sterven. U kunt langs de poorten van de hel getrokken worden. Denk eraan, hoe donker was James Durham niet op zijn sterfbed, waar hij zich geheel verloren voelde. Durham, die grote Godsman, bij wie alle leraren van nu nachtpitjes zijn. Lees maar eens over zijn sterfbed, waar we ook aan het einde lezen: en zijn lippen werden purperrood. Dat was niet van een hartkwaal, maar door het kussen van de bloedwonden van Christus, door het geloof. Dat was Durham.

In leven en sterven, dus dat moeten we hier weten. Want het doet er niet toe of een ziel die in Christus is, benauwd sterft, of donker en verlaten sterft en misschien uitroept: „O God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?” Het kan nuttig zijn, in die zin dat hij zijn lieve Borg mocht gelijkvormig worden. Als zo'n ziel in de verlaten zou liggen en gelijken op Christus, op Hem alleen, dan moest het hem een eer wezen om zo te kunnen sterven, als een verlatene, als hij maar op Christus zou mogen gelijken en „den Beelde Gods, Zijns Zoons, gelijkvormig worde.”

Als het is in die gang en hij Zijn kind is, dan zal hij ook op zijn tijd ontvangen, ook in het sterven: „Het is volbracht.” Het is betaald en voldaan. Dan kan het wezen dat zo iemand langs de rand van de wanhoop, misschien op zijn sterfbed, als kind in Christus nog mag eindigen met de woorden: „Vader, in Uwe handen beveel ik mijn geest.”

De enige troost, beide in leven en sterven. O, Christus en Zijn gemeenschap, Christus en Zijn gerechtigheid. Ik wil geen andere troost en ik weet geen andere troost. Ik heb niet veel, maar ik heb geen andere troost dan die troost: Christus en Zijn gerechtigheid van God geschonken. Wel heb ik voor die tijd inderdaad enige uitgangen gehad, enige toegangen gehad, maar nooit meer en er bleef altijd een gemis over: het is de Persoon niet. Het is de Persoon niet.

Mensen, weest voorzichtig, doet het niet met minder. U kunt met al die dingen omkomen, eeuwig omkomen, als u niet verenigd wordt met Christus op rechtsgronden, om eens Anderen gemaakt te worden. In leven en sterven.

Kijk, en dan weet een mens – goed verstaan – niets wetend en toch alles wetende, door het geloof in Christus, dat hij het eigendom van Hem geworden is met lichaam en ziel. Hij is zijn Borg en Middelaar en Hij is zijn troost en sterkte, al sterft hij nog zo donker en nog zo verlaten. Dan nog zou hij kunnen zeggen in hope: „Ik lig op Christus”, zoals eenmaal Theodorus van der Groe zei: „Ik voel niets en ik zie niets bijzonders en ik heb niets, maar ik lig op Christus.”

Ja, al zou hij dan niets zien op zijn sterfbed dan verlatenheid en aangevochtenheid: Ik lig op Christus. En dan zou dit zijn enige troost in de dadelijkheid kunnen worden: Christus, Die ons leven is; Christus, Die onze hope is. Dan mag ik hopeloos zijn, dan mag ik verward zijn en dan mag ik in mijn gevoel nergens bij kunnen en niet anders dan dood, hel en verdoemenis waardig zijn, en nochtans door het naakte geloof in Christus wezen. En in Christus toch Uw kind, Heere, en in Christus toch eeuwig, eeuwig met U verzoend. En al zwijgt Gij, al veroordeelt Gij mij, al zoudt Gij mij wegwerpen, dan nochtans in Christus. U, ondanks alles in hope, in hope, o mijn God.

Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven? Christus en Zijn gerechtigheid, of God in Christus. Niets meer en niets minder. Ook in het sterven.

Ach, dat antwoord: Dat ik met lichaam en ziel . . . Niet ziel en lichaam, maar lichaam en ziel, zoals we geschapen zijn, waar de Heere eerst het lichaam schiep en er toen de ziel in blies, een levende geest in Adam. Dat is bijbels. De Catechismus is ontzaglijk bijbels en daarom zo dierbaar. Niet menselijk, maar Goddelijk; Goddelijk, wezenlijk.

Mijn enige troost: Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, dat moet u weten, nu weten of u weet het nooit. In leven en sterven, hoe het gaat en hoe het ook is, met lichaam en ziel mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben. Dit ligt vast in de deugden Gods, want ze hebben niet een Jezus, Die ze genomen hebben, Die ze gestolen hebben of Die ze alleen gezien hebben. Maar de Kerk heeft Christus, van Wie ze zingen kunnen en getuigen – niet uit henzelf, maar door het geloof in Christus –: „En onze Koning is van Israëls God gegeven.”

Gegeven aan vijanden, aan goddelozen, aan vloekelingen, aan doemelingen, die nooit naar Hem gevraagd hebben en nooit naar Hem gezocht hebben. Eén zonde was hen in de natuurstaat meer waard dan al wat Christus was. Al wat ze gehoord hadden van God in Christus had voor hen geen kruimel waarde vergeleken bij de zonde.

Maar in de Kerk ligt het toch anders naar het nieuwe deel. O, daar krijgt Hij alle waarde, want hun leven werd met Christus verborgen in God.

Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven. Dat weten ze door het geloof. Dat ligt niet vast in hun gevoel, en in het diepst van de zaak ook niet in hun overgang; het is gerealiseerd door hun overgang, maar het ligt vast in de deugden Gods, verheerlijkt in Christus. En in die deugden Gods hebben ze van God Zelf als Rechter, die Borg ontvangen. Daar is God met eerbied gesproken, als Rechter een Vriend geworden, uit Vaderlijk meedogen, uit louter genade in Christus. Die banden zijn niet van hen uit gelegd, die liggen niet in hun bekering, die zijn wel door de overgang bevestigd, maar die liggen in het diepst van de zaak verankerd in het welbehagen Gods en de eeuwige liefde des Zoons. In Zijn bloed en gerechtigheid, die zij van de Heilige Geest hebben ontvangen.

Als ik van mijzelf ben, dan ben ik van de duivel, van de wereld, van een beetje godsdienst zonder God, van een christendom zonder Christus, van een vermeende Christus of een gestolen Christus, een schijn-Christus of van een gezichtelijke Christus, Die nooit door het recht geschonken is.

Als ik van mijzelf ben, dan ben ik van de verdoemenis, van het zelfbedrog en noem maar op. Maar nee, niet mijn. Gelukkig niet meer. Met bewustzijn geschied, in de overgang. Niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben.

Het is alsof de onderwijzer behoefte gevoelt om die lieve Naam des Zoons Gods, Jezus Christus, steeds te noemen. Mijns getrouwen Zaligmakers, zegt hij. Hij kan niet genoeg van Zijn getrouwheid zeggen en van de liefde zijns getrouwen Zaligmakers. Zoals een kind spreekt tot zijn vader en een kind handelt met zijn moeder, zeggend: „Dit is mijn getrouwe vader,

dit is mijn lieve moeder”, zo zegt hij in hogere zin: „Mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus.”

Wat een verschrikking, wat een vervloeking, is het dan, om met een beetje godsdienst, een beetje nabijkomend werk, iets van Christus te hebben en over Christus te zeggen, en Hem niet eigen te zijn! En terwijl dat toch de enige troost is! Hoort u wel? Een andere troost willen ze niet, lusten ze niet, behoeven ze niet. Lichaam en ziel zijn van Jezus Christus. In het leven en sterven. Al zouden ze onder de zwaarste pijnen sterven, het behoort Hem.

Dat is ook het geheim van de martelaren geweest. Dat lichaam verbrandde, werd onthoofd of gemarteld, maar het was het eigendom van hen niet meer, het was van Christus. En zou Christus het nu niet voor Zijn lichaam opnemen? Daarom konden ze somwijlen in de vlammen vrolijk zijn, en gerust onder de ondraaglijkste martelingen. Het was tenslotte hun eigen lichaam niet, want het was het eigendom van Christus en het beliefde Hem om Zijn lichaam, hun lichaam en Zijn lichaam verenigd, dat te doen meemaken als een voorbereiding voor Zijn heerlijkheid. Zij waren eens Anderen.

Dan gaat de Catechismus verder: Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald heeft. Het hoeft nooit meer betaald te worden, noch door mij, noch door Christus, want het is betaald. De laatste zonde is met de laatste kwadrantpenning afbetaald. Wat dat aangaat zijn de zonden van de Kerk volkomen betaald en op die gronden uitgewist. Wonder als het beleefd mag worden.

En mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft. Niet uit alle verleidingen en alle verlokkingen, en van alle krachten en invloeden, want ze moeten zeggen in hun ondervinden: „Heere, Heere, ben ik nu het eigendom van satan, die zo in mij woelen kan, die zo in mij werken kan, dat ik mij geheel in zijn macht voel? O God, help dan.” Uit alle heerschappij. Al zou hij nog een diepe val maken, zoals Petrus, die Hem met vloeken en eedzweren verloochende, terwijl hij Hem liefhad. Met David een val maken, zo diep. En toch met al de heiligen van alle opperheerschappij verlost, ja, voor eeuwig verlost.

En alzo bewaart. Hoe? Zo, dat zonder de wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan. Ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heilige Geest van het eeuwige leven verzekert; en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt. Geliefden, zoekt die God.